

Náša moč

Glasilo za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 19.

V Ljubljani, dne 20. aprila 1906.

Letnik I.

† Gospod Karol Linhart.

Presenečeni in res začudeni smo odložili iz rok zadnjo številko socialnodemokratskega glasila „Rdeči Prapor.“ Iznenadilo nas je „Poslano“ odbora socialnodemokratske „Rudarske unije“, ki slove:

„Gospod Karel Linhart, ki se je hotel vsiliti rudarski uniji kot tajnik južnega revirja, je pridobil nekaj delavcev v Trbovljah s svojimi sofisticiranimi in lažnimi nastopi ter jih nahujskal proti zapuščnikom rudarske unije, češ, da so zakrivali, da ni bil on nastavljen kot tajnik. Unija ga ni sprejela zaradi tega, ker je njegova preteklost preveč umazana.

Že 12. avgusta 1904 se ga je v Ljubljani pri strankini konferenci odstavilo iz uredništva „Rdečega Prapora“ zaradi nekih neredov. Poizvedeli smo pa pri strankinih zapuščnikih, da ni zanesljiv. Da je to resnica, kaže zadnji primer. Iz Zabukovca se nam namreč piše, da je dobil tam enkrat 24 K in enkrat 8 K, ki so bile last unije in ni imel nikakršne pravice do nobenega zneska. Linhart je vzel denar, a ga do danes ni odračunal, dasi je že od takrat preteklo par mesecev. Obenem se nam poroča iz Trbovelj, da sedaj tamkaj obrekuje razne zapuščnike, preti, da bo izstopil iz stranke in izdal brošurico proti zapuščnikom in da hočejo razni zapuščniki škodovati delavcem v Trbovljah pri njih gospodarski zadrugi. Mi izjavljamo tukaj, da je to sama laž gosp. Linharta, ki ima sicer dober jeziček, a vse drugo malo velja. Svarimo vse delavce,

da neverujejo človeku, kateri je že doslej grozno škodoval trboveljskim rudarjem.

Glasilo jugoslovanske soc. demokracije je priobčilo navedeno „Poslano“ proti svojemu bivšemu glavnemu uredniku brez vsake opazke, kar dokazuje, da se strinja s „Poslanim“ soc. demokratske rudarske organizacije tudi jugoslovanska socialna demokracija.

Nikake škodoželjnosti nismo čutili, ko smo čitali to „Poslano“, ki usmrčuje eno najbolj markantnih oseb voditeljev jugoslovanske soc. demokracije.

Prej bi rekli, da se nam je nekoliko zasmilil Linhart, ki ga sedaj obirajo in kažejo njegove slabosti veliki javnosti ravno oni, za katere je precej če ne največ deloval, se žrtvoval in se trudil.

Ni prav in vse obsodbe je vreden nered, ki mu ga očitajo kot uredniku soc. dem. lista, ki nam je pa bil ravno tako podrobno znan, kakor soc. demokratom, dasi smo molčali. Tudi ni prav, da ni izročil onih 32 kron „Uniji.“ Sta vredni obsodbe obe zadevi in Linharta edino opravičuje nekoliko njegova mladost. Saj je bil rojen šele l. 1882 in takemu mlademu neizkušenemu mladiču se ne poverujejo kar tebi nič meni nič taka zaupna mesta, kakršna so poverili Linhartu.

Ni pa lepo in recite kar hočete, da je socialna demokracija kar tako podmače postavila Linharta na sramotni oder javnosti. Saj ima za stranko svoje zasluge. Ravno zaradi svojega prepričanja in zaradi agitacijskega dela je izgubil primeroma dobro službo pri stavbeniku Supančiču, zaradi svojega političnega prepričanja tudi ne slabo plačano mesto sotrudnika pri „Slovenskem Narodu.“

Kot agitator je bil skrajno predrzen, v sredstvih neizbirčen in pogumen. Ni se bal nastopiti nikjer. Tako drznega in brezobzirnega govornika, kakršen je Linhart, slov. socialni demokratje ne dobe zlepa več. Bivši častnik Kristan ni daleč še tako pogumen, kakor je bil Linhart, zavijati pa nikdar ne bo tako znal, kakor zna gospod Karol v govoru pa tudi s peresom.

Zdaj so ga obsodili kot socialnega demokrata v politično smrt. Nič več ni sodrug, on je zdaj gospod, buržua ki nima pravice, da bi se še imenoval socialnega demokrata. V soc. demokraciji je doigral svojo vlogo. Nam se zdi, da ga ni toliko pokopala po „Uniji“ očitana umazana preteklost, kolikor ljubosumnost. Gospod Linhart s svojimi zmoglostmi ni vedno soglašal s sedanjimi socialno demokratskimi slov. papeži, delal je po svoji glavi, pa so ga obsodili neizprosni soc. demokratski voditelji na politično smrt.

Umazana preteklost naj bi ga bila pokopala. Hm. Naj vrjame kdor hoče. Mi ne. Ravno na „umazano preteklost“ osobito jugoslovanska socialna demokracija presneto malo gleda in trpi še zdaj na vodilnih mestih sodruga, ki še niso gospodje, dasi so spravili rajnega Železnikarja v ječo in zvrševali v službi politične policije proti redni mesečni plači rabljsko službo ovadništva nad svojimi sodrugi.

* * *

Ta dopis nam je poslal neki Linhartov znanec, ki ni socialni demokrat. Priobčili smo ga, dasi naš prijatelj nekoliko preveč pere Linharta. Kar ni prav pa ni in tega ne sme storiti nihče, tudi

Ada Negri.

Velikani.

Čudim junakom se, ki jih nadzemska moč je poljubila,
ki jih postavila kvišku nad druge je duševna sila.

V duhu se bliska jim, pesmi kipe na dan,
genij jim sije;
vse jim odprto je; jok in srca polet,
vse harmonije.

Z viška pa mečejo svetu pazljivemu
nauk svoj sveti;
v sanjah umirajo med harmonijami
v solnce odeti.

Ljubim upornike, ki jih v srce skeli
svobode želja,
ki so zavezani ž njimi, ki plačejo
proč od veselja,

ž njimi, ki Jezus je rešil jih žalostne
bratje pa vkleli;
kteri tem množicam zakona novega
spev so zapeli;

ki so v deliriju himnov bodočih dob
vzorov iskali,
in se verig, vezi, ali sekir vrví
mukam smejali.

Srčno pa svojo kri plačem jim, ki trpé,
žde pod udarci;
nad velikani tme, ki jih sovraži vse,
nad proletarci,

kteri zastonj miru in odpuščanja so
zase iskali,
v srcu užaljenem vender sovraštva nič
niso poznali,

ki so pač videli drugim cveteti klas
v bedi upadli;
v gladu častiti so bedo prenašali,
niso pa kradli.

Solze pijo in žolč; slepe krivice moč
v lice jih bije;
roka nedolžna pa neče ubijati,
čista krvi je.

V ledu, v viharni tmi gredo pozabljeni
v svoji bolesti.
Dasi pa kruha ni, solnca, obleke ni,
Bogu so zvesti.

Spijo na slamnici grdi, zamazani.
V zadnji bolezní
v kotu špitalskem kje tiho umirajo,
vmró pa v ljubezni.

ne sodrug, ki uči, da je lastnina tatvina in da bodi vse last skupnosti. Soc. demokracije bi ga pač po svojih naukih ne smeli izbaciti na tak način, njega, ki je kakor trdi soc. dem. „Unija“ ne mi, imel n e r e d e v uredn. „Rdečega Praporja“ i. t. d. Bi lahko še nekaj napisali o še tudi neredih nekje pa pst. . . ! Naši bravci pa pač lahko sodijo sami, koliko je vrjeti stranki, ki nastopa tako hinavsko, kakor soc. demokracija. Ni še ravno dolgo, ko je prinašal „Rdeči Prapor“ Linhartove trboveljske dopise. Hinavci! Že takrat vam je bila znana Linhartova umazana preteklost, pa ste ga le trpeli in priobčevali njegove dopise v svojem glasilu pa mu tako dajali potuho proti „Uniji.“ Seveda, ko je ponesrečila trboveljska stavka, ko je Linhart v svoji nervoznosti morebiti v skrbi za obstanek za nepravo stvar delal napako za napako, pa lop z loparjem po njem. Seveda to je prava judovska navada, ki je vse, samo honetna ne. Delavstvo iz Linhartove epizode lahko izpozna vso umazanost socialne demokracije in si lahko napravi svojo lastno sodbo, ki bodi kratka: **Nikdar v nehvaležno, umazano, brezobzirno socialno demokracijo!**

Starostno zavarovanje in zavarovanje rent.

Vsled sklepa v predzadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora, ustanovi se na Kranjskem socialni odsek, ki bo imel nalogo proučavati socialne razmere na Kranjskem, sestavljati predloge v tem oziru in jih predložiti kranjskemu deželni zboru v razpravo. V tem odseku bosta sedela poleg zastopnikov deželne odbora, deželne vlade in obrtne zbornice tudi dva delavca; enega imenuje „Slov. kršč. soc. zveza“ v Ljubljani, drugega pa izvrševalni odbor jugoslovanske socialne demokracije.

Prvo sejo je sklical kranjski deželni glavar na soboto dne 21. t. m. dopoldne ob 9. uri v deželnem dvorcu. Vabilom k tej seji je predložen tudi nekak načrt za prostovoljno deželno zavarovalnico za starost in onemoglost in za zavarovanje rent.

Ta načrt je pa že precej star in kranjski deželni zbor bi imel že davno sklepati o njem, ko bi deloval. Tudi je prinesel „Glasnik“, glasilo krščansko-socialnih delavcev pred več leti skoro enak načrt, kateremu je bil pa še pridejan načrt za zavarovanje dot.

Ta zavarovalnica bi bila prostovoljna in ne obligatna, torej bi se zavaroval le tisti, kdor bi se hotel. V prvi vrsti pa je namenjen ta načrt poljskim delavcem.

Decembra meseca 1904. je vlada predložila državnemu zboru neko predlogo za zavarovanje delavcev za slučaj bolezni, starosti, onemoglosti in poškodovanja. Ta predloga, dasi v principu dobra, pa vendar v vsem ne odgovarja delavskim razmeram, kakor so to že na mnogih krajih naši predavatelji razlagali in povdarjali in so se v tem oziru že odposlale resolucije na notranje ministrstvo, izločuje ravno po največ poljske in gozdarske delavce iz zavarovanja, torej bi bilo vendar dobro, da se tudi za te ljudi kdo pobriga. Zato bi bilo umestno, ako postane vladna predloga v državnem zboru zakon, da dežele same poskrbe za te delavce, ki niti za slučaj bolezni niso zavarovani.

V soboto bo torej seja. Mi bomo natančno zasledovali razprave socialnega

odseka in vestno o njih poročali. Dolžnost delavcev pa je, da jih proučujejo in če bi se jim hotela goditi krivica, takoj sklenejo primerne resolucije, da se krivica odpravi, dokler je še čas.

Med brati in sestrami.

Ljubljanska tobačna tvornica. Ne razburjajte brez potrebe delavstva! Pretekli teden smo v I. oddelku za svaščice dobivale delavke nekoliko več tobaka in sicer zato, ker smo izdelale tudi ono množino našega dela, ki bi ga bile morale sicer zvršiti na velikonočno soboto, ko smo imele delavke prosto. Delavke gledamo vedno na korist našega delodajalca erarja in zato tudi hranimo pri tobaku kar le moremo. Mislim bo kdo, ki ne pozna razmer pri nas, da ostane tobak, ki ga prihrani delavka, njej na dobro pri delu. Saj je varčevanje s tobakom le delojemalcu v prid. Po drugih delovršbah kakor n. pr. pri železnih dobe kurjači pa strojevodje za prihranjeno kurivo in material celo nagrado. Dozdaj tobačno delavstvo še ni tako srečno, da bi dobilo za prihranjeno množino tobaka nagrade, ravno nasprotno se godi. Ko smo prišle delavke ta terek v naš oddelek in smo hotele pričeti s svojim delom, pa najdemo prazne predale, ker so nam vzeli ves prihranjeni tobak. Čakati smo morale toliko časa, da se je pričel deliti tobak in nismo mogle zato narediti v terek toliko, kolikor bi morale. Drugi dan pa, ko smo prosile za tobak, so nam pa ga sicer dali, po velikih popolnoma nepotrebnih poniževalnih prošnjah in ga še zapisali kot nachtrag. Vprašamo, kdaj li se vpiše nachtrag, ali takrat, ko se odvzame prihranjeni tobak ali pa takrat, kadar je tobak slab. Sploh je pa podobno gospodarstvo pri cigaretah tistemu mešetarju, ki je jezdil konja tako, da je držal mesto uzde za konjev rep.

Vevče. Štiridesetletno delo. V naši tovarni imamo delavce, ki delajo že 40 let in so začeli zato dobivati zasluzne svetinje za 40letno delovanje. Pred nekako štirimi leti je dobil zasluzno svetinjo delavec Ivan Rozman bolj na tih način. Le malo delavcem je bilo znano, da je bil odlikovan. Ali zdaj je to drugače. Lani so podelili dne 27. avgusta 8 osebam zasluzne svetinje na tako dostojen in slovesen način, da so igrale mnogim navzočim solze v očeh. Letos marca meseca so pa podelili zasluzno svetinjo delavki Jeri Gorše in sicer bolj na tih a vendar na dostojen način. Že prejšnji dan so priredili prostor v delavni dvorani, ga olepšali z zelenjem in drevesi ter cveticami. Ravnatelj je pripel Goršetovi svetinjo na prsi po prisrčnem nagovoru. Upravni svet „Družbe Leykam“, je pa daroval Goršetovi 100 kron. Delavstvo se tem potom zahvaljuje vsem, ki so sodelovali ob tej priliki. V naši tovarni imamo zdaj 10 oseb, ki imajo zasluzne svetinje, ker delajo že 40 let in sicer 4 moška in 6 žensk. Napredek je pač, da ima naša tovarna poleg mladih delavskih močij tudi veliko starih delavcev, kar dokazuje, da spoštuje vodstvo zasluzeno delavstvo! Čast mu!

Naša tvorniška bolniška blagajna je imela dne 26. marca svoj občni zbor za l. 1905. Članov smo imeli 651, izmed katerih je obolelo 266 osebe. Dohodkov smo imeli 58.908,29 kron, stroškov pa 13.596,99 kron; preostanek znaša toraj 44.908,30 K. Zanimalo bo pač delavstvo, ako objavimo, kako je naraščal od leta 1899 sem rezervni zaklad naše tvorniške

bolniške blagajne. Znašal je leta 1899. K 25.131,50, leta 1900 K 29.017,94, za 3886,44 K več ko prejšnje leto; l. 1901 K 34.864,46 za 5846,52 K več, ko leta 1900; l. 1902 K 37.620,09, za 2764,63 K več ko prejšnje leto; l. 1903 K 41.859,64, za 4230,55 več ko l. 1902; l. 1904 kron 43.332,58, za 1472,94 K več ko prejšnje leto in leta 1905 pa 44.908,30 kron; za 1573,72 K več ko prejšnje leto. Člani so plačevali na prispevkih do l. 1901 po 3% od mezdne vrste; od l. 1902 nadalje pa po 2 1/2%. Lani se še tudi podaljšala bolniška podpora od 20 tednov na eno leto. Za to izpremembo pravil se je delavstvo precej časa borilo. Čast sedanjemu predsedniku K. Pohetu, da se je zdaj to doseglo. Sicer je dobilo le malo bolnikov nad 20 tedensko bolniško podporo, a oni, ki so jo dobili, so tim večji reveži in vredni usmiljenja!

Tovarniška kuhinja. Po tob. tovarni se govori, da nameravajo zopet nekaj novega uvesti v naši kuhinji. Sedanje marke, ki jih dobivamo pri mojstrih za nabavo jedij v naši kuhinji, nameravajo zamenjati s kuponi, ki jih bodo izdajali mojstri. Nam je sicer popolnoma vseeno, naj li veljajo marke ali pa kuponi, ampak ker že nameravajo uvesti novotarijo s kuponi, svetujemo naj bi uvedli take kupone, da bi dobilo delavstvo lahko v kuhinji ne samo juho marveč res pošteno ceneno kosilo. Smo že enkrat to naglašali v našem listu, pa ne moremo si kaj, da še enkrat ponovimo našo željo. Sedanja uvedba ne zadostuje nikakor za delavstvo. S samo juho opoldne se ne nasiti tudi najskromnejši delavski želodec. Po gostilnah kositi našemu delavstvu pač res ne kaže. Zato nujno še enkrat prosimo, voditelj kuhinje in pa g. ravnatelj naj izposlujeta, da dobi lahko delavstvo opoldne v naši kuhinji ne samo juho, marveč tudi prikuho. Prazna vreča ne stoji pokonci in s praznim ali tudi nekoliko napolnjenim želodcem ni posebno lahko delati.

Kamna Gorica. V „Slovcu“ dne 7. aprila smo čitali „Poslano“ g. Zupana, ki pozivlja našega dopisnika, naj mu naznani svoje ime, ker mu hoče primerno odgovoriti na grde neresnice, ki jih je pisal o njem. Pozivu g. Zupana se pa mi zdaj še ne odzovemo in ne izdamo svojega dopisnika, ker g. Zupan ni dokazal, da bi bili mi pisali neresnico o njem.

Krvoses kapitalizem.

Medvodami. (Razmere v goričanski celulozni tovarni). V naši tovari imajo dovoljenje, da smejo delati ob nedeljah. Delavci nimajo zato nobene nedelje proste. Še celo k službi božji marsikdo ne more, dasi bi rad. Prosili smo ravnatelja, naj bi imeli prosto saj velikonočno nedeljo, pa nam je odgovoril, da ne, češ, da bi imela tovarna preveliko škodo. Čudno je to postopanje našega ravnatelja. Saj smo imeli druga leta na velikonočno nedeljo saj nekoliko prostega časa, pa tovarna menda le ni prišla na kant. Pa da nam je ravnatelj naredil še bolj prijetno Velikonoč, smo morali v nedeljo dopoldne postavljati v tovarni sušilni cilindri, ki je bil že 8 tednov v popravilu. Smo bili res nevoljni, saj bi bilo to delo počakalo pač prav lahko še en teden. Tako naš dopisnik. Postopanje ravnatelja je naravnost v nebo upijoče. Ali hoče mož res prisiliti delavstvo, da pokaže svojo nevoljo nad takim izziyanjem s stavko. So li delavci res samo zato na svetu, da smejo

ravnati ž njimi gotovi oholi ljudje, kakor s črno živino. Ne. Tako ne sme dalje iti. Delavstvo naj se pritoži naravnost na upravni svet Leykam družbe nad takim izzivalnim postopanjem. Je pač res zadnji čas, da se naredi konec kozolcem, ki jih preobračajo Medvodami nad delavstvom gotovi ljudje. In potem, ko se jih ožigosa, pa ne da bi se poboljšali, marveč vohunijo in stikajo, kdo li jih je dal v list. Goričansko delavstvo naj brez strahu prav vsak nered naznani nam, da se objavi. Ker gospodje nočejo imeti zadovoljnega delavstva, naj imajo pa nezadovoljno po lastni neumnosti.

Sava. Naše savsko delavstvo se kaj malo pritožuje v „Naši Moči“, osobito še mi, kar nas je v strokovnem društvu, ki imamo zelo veliko prestatih pred našimi preddelavci in mojstri. V našem oddelku imamo dva. Eden je črn kakor dimnikar drugi pa rdeč kakor kuhan rak, oba imata pa veliko napak, ki jih delavci prav dobro poznajo, Saj ni to nič čudnega, ker nimajo nič skrbi. Prosto si opoldne kar sami naredo namesto 1 ure po dve ali pa celo po tri, kakor jim je ravno ljubo. Če pa pride v oddelk kak ravnatelj, takrat imajo pa silno veliko zadrževanje in se boje gospodov. Po pravici bi se jim jih ne bilo treba bati, kakor se jih tudi delavci ne bojimo, ki smo združeni v strokovnem društvu in vemo, kaj smemo kaj pa ne. Pa ograjati moramo tudi našega črnega mojstra, naj ne kriči nad delavci in delavkami, kakor plešasti kikeriki. Sploh pa svetujemo našim mojstrom in preddelavcem, naj ne vtikajo svojih prstov tja, kjer jih prav nič ne tišči in naj ne zabavljajo čez našo strokovno organizacijo, ki jim ni prav čisto nič mar. Mi delavci radi pustimo ljudi pri miru, pa če nam le ne bodo dali na nikak način miru, naj si pripišejo samim sebi, da jih pričnemo slikati svetu v pristni luči in jim posvetimo tako, da bodo pomnili nekaj časa. Seveda ti delavski prijatelji bi radi imeli, da bi bili mi razcepljeni, kakor smo bili, ko še nismo imeli svoje strokovne organizacije. Pa bi lahko zopet postopali z nami tako, kakor so postopali svoj čas. Pa ne boš Jaka kaše pihal. Naše delavstvo predobro ve, kakšne so bile razmere pri nas, ko še nismo bili združeni v svojem strokovnem društvu, zato pa tudi svojega društva nikakor ne zapusti in naj rečejo pa zabavljajo o strokovnem društvu njegovi nasprotniki karkoli hočejo!

Z lastnimi močmi.

Prihodnja seja „Slov. kršč. socialne zveze“ bo v ponedeljek dne 30. t. m. ob 1/28. zvečer v „Zvezinih“ prostorih.

Seja „Slov. katol. delavskega društva v Ljubljani“ se vrši v ponedeljek dne 23. t. m. ob 1/28 zvečer.

Javni ljudski shod se vrši v Kamni gorici v nedeljo popoldne ob pol 3 uri na vrtu g. pl. Kappusa.

Kropa. Javni ljudski shod se vrši v Kropi prihodnjo nedeljo popoldne ob 3. K obilni udeležbi vabijo sklicatelji.

Predavatelji. Dobili smo več prošnja od probujenih naših delavskih voditeljev in voditeljev, kako si žele delavstvu primernih predavanj. V svoji lahkovernosti smo svoj čas obetali v prijateljskih razgovorih, da dobe zavedni naši delavski govorniki v kratkem času izdelana predavanja. Čitali smo namreč večkrat, da izda „Slov. kršč. soc. zveza“ v najkrajšem času poljudna predavanja. No, to se

zaradi različnih zaprek ni zgodilo in če smo prav poučeni, se še tudi ne bo tako kmalu. A navodil za predavanja potrebujejo naše delavske predavateljice in predavatelji kakor tudi navodil za prednašanja. Ker ni pričakovati še tako kmalu izdaje primerne knjige, svetujemo sledeče: Dr. Krekov „Socializem“ obsega sam nebroj predavanj. Marljivi predavatelji naj le pridno segajo po njem in iz njega predavajo. Zelo veliko primarne tvarine obsegata tudi dozdanja „Društvena koledarčka“ kakor tudi poročila o I. in II. slov. kat. shodu in pa Poročilo o I. shodu s. k. nepolitičnih društev. Tudi „Naša Moč“ je prinesla že zelo veliko člankov, ki so primerni za predavanja. Prenaredite jih bolj poljudno in prirejte iz njih predavanja. S pridnostjo se doseže veliko. Če bi se oglasilo primerno število naročnikov, bi morebiti „Naša Moč“ izdala primerna predavanja, a število bi moralo biti tako veliko, da bi se ne bilo bati izgube.

Okno v svet.

Narodna ekonomija je naslov 163 strani obsegajoči litografirani knjižici, ki so jo izdali ljubljanski bogoslovci po stenografiranih predavanjih prof. dr. Jan. Ev. Kreka v ljubljanskem semenišču. Namenjena je predvsem izobražencem, a tudi preprosti delavec in delavka jo bosta čitala z zanimanjem, seveda le taki, ki imajo veselje do socialnih in narodno-gospodarskih ved. Pri proučevanju dr. Krekovih šolskih predavanj o narodnem gospodarstvu je potrebno predvsem za preprostega bravca veselja do stvari in pa potrpežljivosti, da jih razume. Brez slovarja tujk ne gre. In mi ubogi Slovenci, mila nam majka, še nimamo nobenega tolmača tujk. Dr. Krek razpravlja v svojih predavanjih o zgodovinskem pregledu gospodarske vede, o metodi in delitvi narodne ekonomije, o produkciji (I. oddelk: delovna pogodba, zakoni za delavsko varstvo, sklepanje pogodbe, delavska plača, denarne kazni, skrb za zdravje, stanovanje in nrvnost delavcev, delavsko zavarovanje, delavska rabsodišča, obrtne zadrage, obrtni red pa trgovsko in gostilniško osobje. II. oddelk: (delo, delitev dela glede na obrt, ostali faktorji, ki so važni pri produkciji, delitev dela, stroji, osebna svoboda, vzgoja in pouk, subjekt proizvodnje), o cirkulaciji blaga (kaj določa ceno pri kroženju blaga, denar, kredit, banka, borza, hranilnice in posojilnice, prometna sredstva). Razdeljevanje blaga (dobiček podjetnikov, delavska plača, dobiček iz obresti in dodatek o zemljiški renti) in o konsumpciji (potrebna konsumpcija in razkošje, hrana, stanovanje, potreba za kurjavo, obleka, konsumna društva, pohištvo, skrb za kopalnišča, zdravniška pomoč, vzgoja, religiozni nameni, zabava, gospodarske krize). Za narodno ekonomijo nasvetuje dr. Krek v slovenščini najprimernejše ime gospodarska veda, oziroma socialna gospodarska veda. Jezik je dr. Krekov kratki, pravilni, krepki liki ratitovške skale izklesani stavki. Knjiga gotovo doseže svoj namen. Škoda le, da ni natisnjena, da bi si jo lahko omislil vsakdo. Kdor jo želi, naj jo hitro naroči. Naslov: Ljubljanski bogoslovci. Za učene predavatelje in voditelje socialnih kurzov je neobhodno potrebna. Nekoliko bolj poljudno prirejeno, bi jo proučeval z lahkoto vsakdo. Morebiti bi zadostovalo, če bi se pridejal bodisi pod črto ali po

tekstu tolmač tujk in pa prestava neslov. citatov. Za naš slovenski narod, ki socialno tako lepo napreduje, je neobhodno potrebno, da dobi splošno pristopno razlago gospodarske vede.

I. Slovensko - nemška naslovna knjiga za Ljubljano. Založnik: I. Kranj. rekl. podjetje W. K. Nučič, Ljubljana, Šelenburgove ulice 6. 320 strani obsegajočo naslovno knjigo priporočamo našim bravcem. Saj je prvo tako delo, izdano tudi v slovenskem in ne samo v blaženem nemškem jeziku. Želeti bi bilo le, da podjetni g. Nučič v III. oddelku prihodnje svoje naslovne knjige navede tudi koliko štejejo članov in pa imena vseh društvenih činiteljev. Knjiga bi tako le pridobila, kakor če bi pridejal še več naslovov, tudi zasebnikov in delavcev. Tako bi dobili naslovno knjigo, ki bi nam podala popolno socialno sliko ljubljanskega prebivalstva. Knjiga bi postala sicer ameriško debela, a bila bi tudi za vsacega tudi ameriško zanimiva.

Idrijski rudnik. V jamah se je zbirala voda bolj kakor so želeli. Že leta 1532. se bere, da je pretila voda zaliti rove. 1553. pa že govori listina, da v Ahacijevi jami stoji krög 24 čevljev visoko. Po vretenu so vzdigovali vodo, vpregli sicer konje, vendar so morali tudi rudarji pomagati. A to delo jim ni kaj vgajalo. Enolično je bilo in počasno, poleg tega še slabše plačani kakor v jami. Zato so se večkrat pritoževali, zakaj jih silijo k strojem vrhu zemlje in jim ne pustite k skalnatemu robu pod zemljo.

Iz rudninskega kamnja so pa prav na priprosti način pridobivali živo srebro. V velikem iz železa ali bakra narejenem situ so najprej prali izkopano kamenje. Voda je postala raditega nerabna in Tominci so se pritoževali, da jim vsled tega okužena Idrija škoduje pri živini. Oprano kamenje so potem žgali, kakor dandanes oglje. Najprvo sklad polen, na njega vrsto kamnja, zopet drva itd. Tako se je vrstil sklad za skladom, da je bila kopica dovolj visoka. Zadelali so jo potem od vseh strani s prstjo in drva zažgali. Ko so bili prepričani, da so vsa drva v kopici zgorela, so menili, da se je razkrojilo tudi kamenje vsled vročine. Počakali so še, da se je vse ohladilo, razmetali so kopico, pobrali tekoče srebro in stvar je bila končana. Da je v sopar izginilo veliko rude, še več jo ostalo v kamnju, se razume, a v kljub temu so veliko let na ta priprosti način pridobivali rudo. Dolgo časa je preteklo, preden so iznašli peči. Še dandanes se del mesta imenuje „brand“, ker so tam stale prvotne kopice. Na mestu, kjer stoji dandanes žgalnica so na enak način kurili in razkrojili trdo kamenje, da se je ločilo od žive rude.

Enako priprosto so prve čase tudi razpečavali živo srebro. V meh so nalili en stot in pol rude ter ga trdno zašili; zopet toliko v drugi meh. To so povsili čez konja in hajdi ž njim po svetu. Na videz je bilo malo breme, a za živino le težko. Tudi dandanes se čudiš, kako počasi stopajo voli skoraj pred praznim vozom iz Idrije proti Logatcu. Le kakih dvajset železnih steklenic, katerih komaj vsaka drži en in pol litra, je na vozu, a je že precejšnja teža. Enako v prvih časih je bilo za konja še bolj obilno breme nesti tri cente vedno na hrbtu. A ta teža je trajala par stoletij. Živo srebro so računali po tovoru, katerega je nosil en konj. Tri stote srebra so imenovali „Saumlast“ in v starih računih se največkrat nahaja ta izraz.

Za cinober so takrat imeli posebne žgalnice. Kake so bile, se sedaj ne da

dognati, a ker so ga veliko pridelali, in ker se daleč na okrog hvalilo kot dobro blago, posnemamo iz tega, da peči niso bile slabe. Razpečevali so ga v trdih kosovih, kakor so iz peči izšli. Razpečevali so ga v Ljubljano, Škofjo Loko, Kranj in v Benetke; a z živim srebrom je prišel tudi cinober na Nemško in v Azijo. Račun iz leta 1519 kaže, da so ga v Benetke prodali stot za 21 gld. 58 kr., a leta 1525 v Augsburg po 20 gld. Cena je bila torej zelo nizka. Raditega tudi plača rudarjem le prav nizka. A vendar je prihajalo delavcev v Idrijo od vseh strani. Le 30 let je preteklo, odkar je rudnik zaslovel po svetu in že dobimo posebno veliko rudarjev iz Koroške in Sedmograškega. Ker so bili večinoma Nemci, imenovali so mesto „nemško Idrijo“, da so jo ločili od Spodnje Idrije, kjer so stanovali le Slovenci. Gotovo so iskali zaslužka že v prvem začetku domačini iz okolice, a ker so po dokončanem delu zapustili rudnik ter šli prenočevati domu med svoje, so ostali večinoma tujci v mestu čez noč in v prostih urah čez dan. Ker so ti v veliki večini govorili svoj materin jezik — nemški — ker so bili tudi podjetniki in uradniki tujci, zopet Nemci, prekrstili so naš kotel v nemško Idrijo. Pač so se za stalno naselili tudi domačini. „Rudarske družbe“ so rade imele stalne delavce in ne prihajajoče, ki so danes poskušali, ali jim je vseč pri rudniku in jutri že drugam odhajali. Marsikateri si je postavil na pol leseno, na pol zidano hišico in „družba“ ga je rada podpirala ter mu naklonila lesovje zastoj ali po zelo znižani ceni.

Skrajšanje delavnega časa so dosegli uslužbenci berlinske Omnibusdružbe i. s. so jim skrajšali vsaki dan za 4 ure. Vsled tega so pa izpremenili šihite. Vozači si lahko zbero par ur prosto med službo ali pa zvečer bolj zgodaj nehajo, če so zjutraj zgodaj nastopili ali pa službo začno bolj pozno zjutraj, da delajo potem zvečer lahko toliko časa, da nehajo voziti. Pa naj že bo kakor hoče, napredek in glavna stvar je, da se delavni čas zniža. Glede plače se vsled tega ni nič izpremenilo.

Odpočitek za domače delavke. V kraju Bukov v Švici imajo delavke neko ustanovo, s katero se je v preteklem letu omogočilo 163 bolehnim delavkam dali štiri tedne prosto hrano in stanovanje, da so prišle zopet k moči. Zato imajo svojo hišo, katero ima v oskrbi žena ministra von Möller. Mnogo delavk je že dobilo pomoč na ta način.

Organizacija domačih delavcev. Zadnja razstava domačega obrta je vzbudila mnogo zanimanja. A ne samo to, kajti zašel je med delavce tudi organizacijski duh, ki jim bo prinesel tudi bolj h razmer. Delavstvo se je začelo organizirati. V Augsburgu se je pa že celo posrečilo domačim delavcem v zvezi z delavci po različnih delavnicah pridobiti si že precejšno zboljšanje, ne da bi jim bilo treba stavkati. Povsod se kaže blagodejni upliv organizacije.

Hranilnice v Luksenburgu. Velika vojvodina luksenburška, ki je imela pretečeno leto $\frac{1}{2}$ milijona prebivalcev ima v deželni hranilnici, po poročilih iz l. 1905 43 $\frac{1}{2}$ milj. frankov in sicer na 53 tisoč 498 knjižicah. Preteklo leto je bilo vplačanih 12 mil. 572 tisoč 255 frank., izplačanih pa 8 milj. 925 tisoč 947 frank. Na vsakega prebivalca pride pri drž. hranilnici 184 fr. in po 2 knjižici na 9 prebivalcev.

„Pulfra“ ni.

„Pulfra“ ni. Ljubljanski mizarji, organizirani v soc. demokratskem strokovnem društvu, so nameravali prirediti mizarški štrajk. Vse predpriprave so bile gotove. Poslali so gospodarjem „ultimatum“. zborovali na shodu v „Puntigamski pivnici“ in po delavnicah. Določeno je bilo, da se prične stavka v torek po velikonočnih praznikih. Določeni dan je prišel, mizarški pomočniki so šli pa tudi — delat. da so izpregli konjička stavke, je bajje vzrok — suša po blagajnah — „pulfra“ ni! Kako mogočno so proklamirali socialni demokratje na Dunaju splošno stavko za celo državo. No, zdaj pa še male mizarске stavke ne zmorejo — ker ni „pulfra“. Kaj rečeta k temu „sodruha“ Tokan in Kocmur? Ali so kršč. soc. delavci še izdajalci, ker so pravčasno izprevideli, da je splošna stavka zdaj nemogoča? Seveda pesek v oči metati ljudem, ki ne znajo misliti, je lahko, posebno pa to lahko počno nekateri tudi soc. dem. voditelji, ker nimajo niti vesti, niti srca do delavcev. Stavka jim je vse. Če pri tem trpi delavec, jim je vse eno, samo da plača pošten „bakšiš“ in — molči. Ali more to dolgo trajati? Pri razumnih in pametnih ljudeh gotovo ne. Taki se ne dajo „potegniti“ in ne vklanajo suženjsko svojega tilnika pred onim, ki ga sami plačajo. Ali bo postopanje dunajske centrale nasproti ljubljanskim soc. dem. mizarjem odprlo oči? Ti dobri zapeljani možje naj izpo-

znajo, da Dunajčanom ni do drugega, kakor zato, da imajo močne kase z a. s. e. Zato pa ljubljanski mizarji vun iz rdeče mizarске organizacije. Ne sramujte se svoje dosedanje zmote in pristopite k nestranskarskemu strokovnemu društvu lesnih delavcev na Kranjskem, ki je samo delavsko in nikogar drugega.

Vabilo

k

občnemu zboru Slov. kat. del. društva v Ljubljani

kateri se vrši

v sredo 25. t. m. ob pol 8. uri zvečer
v prostorih „Slovenske kršč. socialne zveze“.

Vspored:

1. Poročilo o društvenem delovanju v letu 1905.
2. Politični položaj.
3. Izprememba pravil
4. Volitev.

Kdor se zanima za prospeh najstarejšega k. s. del. društva v Ljubljani, pridi!

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

Delavci, trgovci pozor!

Slavnemu občinstvu uljudno priporočam svojo preurejeno

krojaško delavnico

v kateri izdelujem **moške obleke**, kakor tudi vsakovrstne **uniforme**, in vsa druga v to stroko spadajoča dela.

Delavcem v oddaljenih krajih drage volje postrežem z vzorci. Sprejemam tudi **že kupljeno blago v delo.**

Izdelujem vse po najnovejšem kroju točno in natančno po meri. Delo sprejemam v vsakem kroju in vsaki množini. Slav. konsumnim društvom in gospodom trgovcem priporočam posebni oddelek za izdelavo **konfekcij, oblek za prodajo, od najpreprostejše do najfinejše izvršitve.** Na zahtevo dam tem še bolj natančna pojasnila.

Svoji k svojim! Delavci, trgovci, podpirajte domačo tvrdko.

Za obilna naročila uljudno prosim

Matija Lazar
krojaški mojster v Kropi.

Cene brez konkurence!

Kdor hoče res postrežen biti z

8 52—12

**dobrim, naravnim belim
in črnim vinom,**

naj se izvoli obrniti na staro znano in odlikovano
trgovino z vinom

Anton Ivanov Pečenko
v Gorici.

Postrežba točna in poštena. Cene zmerne.

Ne prezrite!

Ne prezrite!